

عنوان کتاب: آموزش از راه بازی

تألیف: جین مار زولو - جین لویید

ترجمه و تلخیص: لیلی انگجی

نشر: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه.

بخشی از مقدمه‌ی کتاب:

این کتاب برای پدران و مادران و مربیان **کودکان زیر شش سال** تهیه و تنظیم شده است. مسلّم است که در ابتدای امر، پدران و مادران هستند که مسئول آموزش و پرورش کودک خود می‌باشند. آن‌ها باید:

۱. در امر تعلیم و تربیت کودک خود، همانند مربی خوب و آگاه، رفتار کنند.

۲. مسائل را با زبان کودکانه (روان، ساده، بدون پیچیدگی و الفاظ مشکل) به او بیاموزند.

۳. در برابر ناتوانیهای او صبور باشند و تواناییهای او را بستایند و تقویت کنند.

پدران و مادران و مربیان باید فعالیت‌های مناسبی انتخاب کنند که **مورد علاقه‌ی کودک** باشد. این راه، موفق‌ترین راه آموزشی است. هر کودک از نظر آموزشی، روشی خاص خود را دارد. بعضی فعالیت‌ها ممکن است برای یک کودک جالب و برای کودکی دیگر، خسته کننده باشد، یا کسب مهارت در کاری برای کودکی آسان و برای کودکی دیگر، سخت باشد.

آموزش کودک با انتخاب فعالیت مناسب و در وقت مناسب امکان‌پذیر است. مثلاً زمانی که کودک مشغول بازی است، می‌توانید با وارد شدن به بازی او، به آن، جنبه‌ی آموزشی بدهید و مانند دوست خوبی به او کمک کنید تا کاری را که شروع کرده، به انجام برساند.

شما می‌توانید بیشتر فعالیت‌هایی را که کودک شما دوست دارد، ضمن **بازی** بشناسید. چون **بازی** طبیعی‌ترین وسیله‌ی آموزشی کودکان است. کودک از طریق بازی آموزش می‌بیند و چیزهای **تازه‌ای کشف** و **تجربه** می‌کند. رفتار بزرگترها را تقلید می‌کند، دنیای اطراف خود را می‌شناسد و به افکار خود نظم می‌دهد. بازی، حس کنجکاوی او را تحریک می‌کند و به او چیزهای تازه ای می‌آموزد.

از طرفی **طبیعت** بهترین وسایل آموزشی را در اختیار دارد. کودک دوست دارد لمس کند، بو کند. بچشد، ببیند، بشنود، تقلید کند، بپرسد، حرف بزند و بسازد. به طور مثال، کودکان از راه تمرین و تکرار و پرسش از محیط و اشیایی که آن‌ها را احاطه کرده، **زبان** می‌آموزند.

با این وصف بهتر است، کودکان، کلمات و جملات را از راه طبیعی، به ویژه از طریق بازی‌های کودکانه بیاموزند. باید کودکان را به طور غیرمستقیم راهنمایی کرد و اجازه داد که از نظر ذهنی و شخصیتی رشد کنند. اگر کودکان، به خصوص در خانه، یاری نشوند، به مرور حس کنجکاوی و انگیزه‌ی یادگیری خود را از دست می‌دهند و دلسرد و نا امید می‌شوند. در واقع یاد می‌گیرند که «یاد نگیرند!» و این عادت، مشکلات بزرگی را در آینده پیش می‌آورد...

با استفاده از مطالب این کتاب که شامل بازی‌ها، آزمایش‌های ساده و ... است، می‌توانید هم کودکان خود را سرگرم کنید و هم به رشد ذهنی و بدنی آن‌ها بيفزایید. تمام بازی‌های این کتاب با روشی ساده تدوین شده و شما می‌توانید به راحتی آن‌ها را انجام دهید.

در این کتاب یازده روش بازی‌های خانوادگی که در واقع یازده روش آموزشی است آورده شده است که شما را در امر آموزش کودکان یاری می‌دهد. این روش‌ها موارد زیر را شامل می‌شوند:

- ۱- تقویت حواس پنج‌گانه
- ۲- زبان‌آموزی
- ۳- خواندن
- ۴- ارتباط
- ۵- طبقه‌بندی
- ۶- شمارش و اندازه‌گیری
- ۷- معما و چیستان
- ۸- آزمایش و تجربه
- ۹- کارهای هنری و سازنده
- ۱۰- خودسازی
- ۱۱- فعالیت‌های بدنی

هر بخش شامل بازی‌های مختلفی است. لازم نیست که این بازی‌ها حتماً توسط پدران و مادران انجام گیرد. پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌ها، عمه، خاله، خواهر، برادر بزرگتر، مربیان مهد کودک و مربیان کلاس‌های آمادگی و ... نیز می‌توانند در آموزش کودک از آن‌ها استفاده کنند.

وسایلی که برای انجام بازی‌ها احتیاج دارید، گران نیست و اغلب در مهد کودک یا منزل یافت می‌شود. بیشتر بازی‌ها را می‌توان در داخل یا خارج منزل، توی ماشین، بازار، آشپزخانه، یا وقتی در سالن انتظار هستید، یا کودک خود را حمام می‌کنید و ... انجام دهید.

نمونه‌هایی از فعالیت‌های این کتاب^۱

□ لمس کردن

گروه سنی: ۴ تا ۷ سال

تعداد بازیکنان: یک نفر و بیشتر

اهداف: تقویت حس لامسه، افزایش کنجکاوی، افزایش دقت و توجه

امکانات: یک جعبه بزرگ مقوایی، قیچی، چسب، چند وسیله کوچک: قاشق،

چنگال، لیوان پلاستیکی، سنگ، اسفنج، شانه، مداد، آب‌نبات، مسواک و ...

فضای بازی: فضای بسته

شرح بازی:

۱. اطراف جعبه را چسب بزنید، طوری که هیچ درز یا شکافی نداشته باشد.

۲. یک طرف جعبه را به اندازه‌ای سوراخ کنید که دست کودک به راحتی از آن رد

شود.

۳. اجازه دهید کودک به دلخواه جعبه را تزیین و یا نقاشی کند.

حال وسایل یاد شده را در داخل جعبه قرار دهید. جعبه را مقابل کودک قرار داده، از او بخواهید بدون نگاه کردن به داخل جعبه با دست کردن در

داخل آن، وسایل را یک‌یک لمس کرده و با گفتن نام هر وسیله، آن را از جعبه بیرون بیاورد. اگر حدسش درست بود او را تشویق کنید. وگرنه،

بگویید که مجدداً امتحان کند.

پیشنهاد^۲: شما نام وسیله مورد نظر را بگویید و کودک باید آن را پیدا کند؛ به جای گفتن نام وسیله می‌توانید سؤالی مطرح کنید که جواب آن

سؤال وسیله‌ای است که کودک باید آن را پیدا کند، مثلاً آن چیه که بوسیله‌ی آن آب می‌خوریم؟....

نوع دیگر بازی به این صورت است که کودک بعد از حدس زدن هر وسیله باید داستانی را با آن شروع کند و وسیله‌ی بعدی که بیرون می‌آورد را

به داستان مربوط کند و داستان را ادامه دهد. اگر چند نفر در بازی شرکت کنند هر وسیله را به نوبت یک نفر بیرون آورده و داستان را ادامه دهد.

□ بازی عمو زنجیرباف

گروه سنی: ۳ تا ۷ سال

تعداد بازیکنان: گروهی

اهداف: تقویت مهارت‌های زبانی

فضای بازی: پارک، خانه

امکانات: ...

شرح بازی:

عمو زنجیرباف ... بله!

زنجیر مرا بافتی؟ بله!

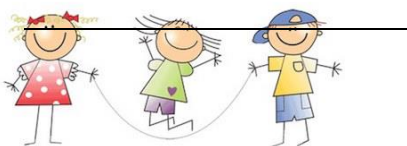
پشت کوه انداختی؟ بله!

بابا آمده، چی چی آورده؟

نخود و کشمش بخور و بیا ...

^۱ گروه سنی، تعداد بازیکنان، محل بازی و هدف بازی توسط تهیه‌کننده‌ی متن نوشته شده است.

^۲ قسمت مربوط به «پیشنهاد» توسط تهیه‌کننده‌ی متن نوشته شده است.

با صدای چی؟ گربه، میومیومیو

و با صدای حیوانات مختلف مرغ، قدقد-سگ، هاوهاو-اردک، کواک کواک-گوسفند، بع بع-اسب، هه هه-گاو، مومو-جوجه، جیک جیک؛ بازی را انجام دهید.

□ جور کردن

گروه سنی: ۵ تا ۷ سال

تعداد بازیکنان: یک نفر و بیشتر

اهداف: تقویت حس بینایی، تقویت حافظه، افزایش دقت و توجه

فضای بازی: فضای بسته

امکانات: تصاویر رنگی مجلات قدیمی، کارت پستال، کتاب‌های کهنه‌ی داستان، چسب، مقوا، قیچی

شرح بازی:

۱. تصویری را از مجله، کارت و... قیچی کرده، روی یک تکه مقوا بچسبانید.
۲. با توجه به سن کودک، تصویر را در چند قسمت ببرید.
۳. تصویر را به هم زده و به طور نامنظم مقابل کودک قرار دهید.
۴. از کودک بخواهید قطعات جدا شده‌ی تصویر را طوری کنار هم قرار دهد تا به شکل اولش درآید.

□ معمای حواس پنج‌گانه

گروه سنی: ۴ تا ۷ سال

تعداد بازیکنان: حداقل دو نفر

اهداف: تقویت حواس پنج‌گانه، توجه به صفت‌ها و ویژگی‌های خاص اشیاء و موجودات، فکر کردن

فضای بازی: فضای باز، فضای بسته

امکانات: ...

شرح بازی:

این بازی، بسیار جالب و شاد است. می‌توانید وقتی که در اتوبوس یا تاکسی نشسته‌اید و یا به سفر می‌روید، آن را انجام دهید. به کودک بگویید درباره‌ی چیزی فکر می‌کنید، و از او بخواهید تا آن را پیدا کند. بهتر است سعی کنید و به چیزی فکر کنید و سؤالاتی مطرح کنید که در ارتباط با حواس پنج‌گانه باشد. مثلاً:

۱. کوچک است و پشمالو... می‌گوید میومیو. (گربه)
۲. رنگش سفید است، وقتی از آن می‌خوریم مزه شوری دارد. (نمک)
۳. مثل آب است، آن را در شیشه‌های بزرگ و کوچک می‌ریزند. وقتی آن را بو می‌کنیم، بوی گل مخصوصی را می‌دهد. (گلاب)
۴. روی میز می‌گذاریم، روی آن یک شماره‌گیر است، زینگ-زینگ صدا می‌کند. (تلفن)
۵. بوی خوبی دارد، با آن دست‌هایمان را می‌شوئیم و تمیز می‌کنیم، کف می‌کند. (صابون)
۶. وقتی باران می‌بارد، برای این که لباس‌هایمان خیس نشود، آن را روی سرمان می‌گیریم. (چتر)

پیشنهاد: برای سنین بالاتر این بازی می‌تواند به این صورت انجام بگیرد که چیزی را در ذهنمان در نظر می‌گیریم و از طرف مقابل می‌خواهیم حدس بزنند که چیست، با پرسیدن سؤال‌هایی مثل اینکه زنده است؟ شیء است؟ خوردنی است؟ پوشیدنی است؟ گیاه است؟ اگر

گیاه است تو خانه است یا بیرون؟ و... این بازی کمک می‌کند تا جوانب مختلف موردی که در ذهن است

را در نظر گرفته شود و خصوصیات آن شناخته شود.

بازی نزدیک‌تر، دورتر

گروه سنی: ۵ تا ۷ سال

تعداد بازیکنان: حداقل دو نفر

اهداف: افزایش دقت، توجه و تقویت حس شنوایی

فضای بازی: فضای بسته

امکانات: یک شیء مناسب مانند اسباب‌بازی، فضای مناسب مثل اتاق کودک

شرح بازی:

یک اسباب‌بازی انتخاب کنید و به کودک نشان دهید. سپس از کودک بخواهید که اتاق را ترک کند. اسباب‌بازی را در جایی مخفی کنید و از او بخواهید که به اتاق بازگردد و دنبال اسباب‌بازی بگردد. در این جا باید کودک راهنمایی کنید. این راهنمایی می‌تواند به چند صورت انجام گیرد:

✓ با گفتن کلمات نزدیک، نزدیک‌تر و یا دور، دورتر کودکان را متوجه وضعیتش نسبت به شیء مورد نظر می‌کنید.

- وقتی نزدیک می‌شود: «نزدیک شدی، نزدیک‌تر، نزدیک‌تر»
- وقتی دور می‌شود، بگویید: «دور شدی، دورتر، دورتر»
- وقتی محل اسباب‌بازی را پیدا کرد، بگویید: آفرین! برنده شدی.
- آموزش کلمات: این جا، آن جا، نزدیک، نزدیک‌تر، نزدیکترین، دور، دورتر، دورترین.

پیشنهاد:

- ✓ بازدن خودکار روی میز و تند و کند زدن این ضربات کودک را متوجه می‌کنید که به شیء مورد نظر نزدیک یا از آن دور شده است.
 - ✓ از همان ابتدا خودتان با گفتن مثلاً سه قدم جلو، حالا به راست بپیچ، یک قدم عقب و ... کودک را به سمت شیء راهنمایی می‌کنید.
- این بازی به صورت دیگری نیز قابل اجراست. شما شیئی را جلو چشم کودکان گوشه‌ای می‌گذارید. حال چشمان کودکان را بسته و او را یکی دو دور بچرخانید؛ حال از او بخواهید با چشمان بسته شیء مورد نظر را پیدا کند. این بار نیز از روش‌های بالا برای راهنمایی کودکان استفاده کنید. یکی از مزیت‌های این بازی، رویارویی کودک با ندیدن است. کودک در این بازی ندیدن را نیز تجربه می‌کند.

چه چیز گم شده است؟

گروه سنی: ۵ تا ۷ سال

تعداد بازیکنان: حداقل دو نفر

اهداف: افزایش دقت و توجه، تقویت حس بینایی، افزایش کنجکاوی

فضای بازی: فضای بسته

امکانات: اشیاء مختلف

شرح بازی:

وسایلی روی میز بریزید و از کودک بخواهید تا خوب به آن‌ها نگاه کند. بعد از کودک بخواهید تا چشم‌های خود را ببندد و شما یکی از وسایل روی میز را بردارید. از کودک بخواهید که چشم‌هایش را باز کند. از او بخواهید که با دقت به وسایل روی میز نگاه کند و ببیند که چه چیزی روی میز گم شده است.

وسایلی که می‌توان برای بازی از آن‌ها استفاده کرد: قاشق، کفگیر، مدادهای رنگی در رنگ‌های مختلف و

اسباب‌بازی‌های مختلف کوچک و

□ دوست می گوید^۳

گروه سنی: ۵ تا ۷ سال

تعداد بازیکنان: حداقل دو نفر

اهداف: افزایش دقت و توجه، تقویت حس شنوایی

امکانات: ...

محل بازی: بسته به تعداد هم در فضای باز و هم فضای بسته قابل اجراست.

شرح بازی:

با گفتن جمله‌ی «دوستت می گوید» بازی آغاز می شود. زمانی که مربی از جمله‌ی: «دوستت می گوید پپر» استفاده کرد، کودکان می پرند. وقتی که مربی از جمله‌ی «دوستت می گوید» استفاده نکرد و فقط گفت «دستتان را به سر بگذارید.» اگر کودکان این کار را انجام دادند و دستشان را به سر خود گذاشتند، از بازی خارج می شوند.

۱. دوستت می گوید، دستت را به سرت ببر.

۲. دوستت می گوید، دماغت را نشان بده.

۳. به پاهایت دست بزن.

۴. ...

□ بازی با بادکنک

گروه سنی: ۳ تا ۷ سال

تعداد بازیکنان: حداقل دو نفر، گروهی

اهداف: تقویت مهارت‌های حرکتی

محل بازی: خانه، فضای آزاد

امکانات: بادکنک

شرح بازی:

کودکان از بازی با بادکنک تویی لذت می برند. برای مدت کوتاهی با او بازی «بگیر و پرت کن» بازی کنید.

□ چراغ سبز/چراغ قرمز

گروه سنی: ۳ تا ۷ سال

تعداد بازیکنان: حداقل دو نفر، گروهی

محل بازی: خانه، فضای آزاد

امکانات: ...

شرح بازی:

مربی در خط پایان بازی پشت به کودکان ایستاده، می گوید: «چراغ سبز» کودکان باید از خط شروع تا آن جا که می توانند سریع به طرف او بدوند و وقتی او برگشت و نگاه کرد بایستند.

زمانی که مربی می گوید: «چراغ قرمز» کودکان باید تکان نخورند. در این حال اگر کودکی دوید، به

خط شروع بازی برمی گردد.

